

TALÁLKOZÁSOK

JÉZUS ÉS AZ EMBER SZEMÉLYES KAPCSOLATA AZ EVANGÉLIUMI GYÓGYÍTÁSTÖRTÉNETEKBEN

KOVÁCS GÁBOR

Absztrakt

A társadalmi gondolkodásmódok és cselekvések alkotta különböző konstrukciók adják a fogyatékoság értelmezési keretét. A fogyatékoságra vonatkozó társadalmi attitűdök és paradigmák jelentős mértékben befolyásolják a fogyatékosággal élő emberek társadalmi részvételét, közösségi befogadásuk lehetőségeit és kirekesztésük kockázatát. Az evangéliumi találkozástörténetekben szereplő gyógyulások arról tanúskodnak, hogy ahol különböző fogyatékosággal élő emberek Jézussal kerülnek kapcsolatba, ott teljes, testi-lelki megszabadulás valósul meg, mintegy előrevetítve az egzisztenciális megköötözöttségben létező ember üdvösségének ígértét. Jézus gyógyító csodái a találkozások csodái is, melyekben az érintettek személyes kapcsolatra hívása az adott pillanaton és az emberi életen is túlmutat, s a testi és lelki kirekesztettségben élő személy kiszabadul egzisztenciájának kötelékeiből.

Kulcsszavak: fogyatékoság, személy, test, lélek, szeretet

Mózes első könyvének teremtetéstörténetei az ószövetségi ember számára az élet és a világ keletkezésére adnak magyarázatot, miközben a létezés szentségét és méltóságát az Istennel való személyes kapcsolaton belül helyezik el. Arra a mély tapasztalatra, hogy ez az – Istentől kapott – élet szent, és ebből fakad sérthetetlensége, ad magyarázatot az ember teremtetésének története, írja II. János Pál *Evangelium vitae* kezdetű enciklikájában. Az ember Istennel való személyes kapcsolatában szabadságot is kapott, amely egyedül szellemi mivoltának sajátja. A fizikai, anyagi valóság a természet törvényeinek van alávetve, ezért nem mondhatjuk szabadnak. Az ember viszont testi kötöttségei mellett megtapasztalja szabadságát is. Ezt az Istentől származó Lélek biztosítja, hiszen az embert körbevevő fizikai valóság a maga természeti törvényeivel nem adhatja azt, amivel nem rendelkezik.

A Szentírás teremtetéstörténeteiben az élő és élettelen világ létrehozása után alkotja meg Isten az első emberpárt, akik környezetükből kiemelkedve állnak a teremtés középpontjában. Isten hozzájuk vezeti az összes állatot, amelyeknek az ember ad nevet (Ter 2,20), s a számára az élethez szükséges minden élőlényt magában foglaló kertben lakik velük. Egyedül az ember kapta meg az éltető lehetőséget Istentől (Ter 2,7). A maga valóságában központi helyen áll a teremtés eseményében, a teremtetett világ alakítójává válik, amivel együtt megismeri az egyedülállót, a vele egyenrangú társ hiányát is. A magány érzése egyedül az ember esetében merül fel. Itt jelenik meg elsőként a Szentírás szövegében a hiány, amelyet csak egy vele egyenrangú, Isten Lelkét befogadó társ tud betölteni. Míg kezdetben minden pusztaság volt és üres, a teremtéssel a világ szép és jó dolgokkal telt meg, az ember számára viszont csak akkor lett teljes a világ, amikor társat is kapott maga mellé. A teremtetéstörténetben megjelenik az emberi személy, aki a másikban találja meg önmagát is. Azzal, hogy megszólítja társát, már reflektál önmagára. Nem csupán az *az*, hanem az emberi *te* is jelen van már a világban, így lesz az ember valóban hasonlatossá Istenhez, aki mint a transzcendens *Te* az emberi személy ösmintája. Ebben a dimenzióban az ember lényegi mivolta teremtettségében is az immanens valóság felett áll, elkülönülve környezetétől és felülemelkedve rajta, megkapva a hatalmat, hogy nevet adjon mindennek, s ezzel uralkodva a teremtetett világon.

A szabadsággal való létezés miéértje megválaszolhatatlan tisztán racionális érvekkel. Isten szeretete csak az ember révén válik érthetővé. A természeti világ maga is a teremtető Szeretet műve („Az Isten szeretet, és aki kitart a szeretetben, az az Istenben marad, s az Isten is benne marad”, Jn 4,16), melynek célja az emberi élet teljességének megvalósítása, és a Teremtetőjével kapcsolatban lévő ember dimenziójában kap célt, értelmet. A szabadságon alapuló létezésében azonban az ember belátása szerint képes rontani rajta, és ez saját szabadságának sajátosságát, elbukásának kockázatát is jelenti.

A teremtetett anyagi valóság

A fizikai valóságnak nem tulajdonsága sem a szabadság, sem a szeretet. A szentírási hagyomány szerint a szeretet mind az emberi, mind a transzcendens valóságban csak a személlyel együtt és személyek között létezik – önmagában értelmezhetetlen.

Az ember világban való létezése nem szűkül az önfenntartás feltételeire. Nyíri Tamás írja Gehlenre hivatkozva, hogy az ember „hiánylény”, ezért „rokkantsága” miatt a szelleme szükséges ahhoz, hogy életben maradjon, részéről ez az élet fenntartásának eszköze. A szellem, amely nélkül nem tudna önmagára reflektálni, nem magyarázható meg önmagából az emberből. A szellem el is választja a természettől: az ember önmaga és a környezete között felfedezi a különbséget, amelyet szakadékként tapasztal meg, ezért sajátos világot, kultúrát

alakít ki. Mivel az emberben nincsenek meg azok az állatokra jellemző ösztönök, örökölt és begyakorolt minták, amelyekkel biztosíthatná létfenntartását, állandó hiányt érez, s ezért folyamatos munkára kényszerül. Eközben szellemét eszközként használja. Énként képes kívülről szemlélni magát, s a közte és világa között lévő hézagot hiányként éli meg (Nyíri, 2009). Ugyanakkor Helmuth Plessnert értelmezve Nyíri Tamás szerint az ember nem hiányt szenved, hanem excentrikus pozícióban van, hiszen a többi élőlényvel, az állatokkal szemben nincs a környezetéhez kötve, ezért ki tud lépni önmagából, és kívülről reflektál önmagára (Nyíri, 2009). Az emberi közösségek, társadalmak, kultúrák az említett emberi hiányt hidalták át úgy, hogy különböző társadalmi konstrukciókat és ezek rendszerét alkották meg, amelyek részei lettek a valóságnak. Ez az egyéni és társadalmi gondolkodásra is visszahatott, így az ember és környezete, a társadalom komplex valóságot alkot. Ennek részei az egyéni tulajdonságok, a személyiség sajátosságaihoz kapcsolódó konstrukciók is, így például a fogyatékoság, amely a *társadalmi tudat egyik konstrukciója* (Berger–Luckmann, 1966). A fogyatékoság a fogyatékoságtudomány paradigmájában társadalmi-politikai képződmény, amely az én és környezete, az egyén és a társadalom viszonyában válik érzékelhető és meg tapasztalható valósággá, legtöbbször „problémává”, illetve a normalitás fogalmának kialakításával együtt válik értelmezhetővé (Reynolds, 2012). Végeredményben a társadalmi gondolkodásmódok és cselekvések alkotta különböző konstrukciók adják a fogyatékoság értelmezési keretét (Könczei–Hernádi, 2011). A fogyatékoságról kialakított társadalmi attitűdök jelentős mértékben befolyásolják a fogyatékosággal élő emberek társadalmi részvételét, közösségi kapcsolatait. Ha a hangsúlyt a kognitív, érzékszervi vagy pszichológiai károsodásra helyezzük, és egészségügyi megközelítésből tekintünk a fogyatékosággal élő személyre, a társadalom felé irányuló törekvései elsősorban funkcionális korlátai „gyógyítására” fognak irányulni. A fogyatékoságtudomány *társadalmi modell* iránt elkötelezett képviselőinek álláspontja szerint azonban a társadalom „fogyatékosító” attitűdjének tulajdoníthatók a részvétel korlátai, melyeket maga a társadalmi szemlélet konstruál. A fogyatékoság és a munka metszéspontjában élő egyén életminőségének, elégedettségének, szubjektív jóllétének alakulása szempontjából meghatározó jelentőségű az, ahogyan a társadalom a fogyatékoságról és a fogyatékos emberről vélekedik. A fogyatékoság leggyakrabban változó fogalmaink közé tartozik, fejlődése napjainkban is töretlenül zajlik, gyakorta egymással rivalizáló megnevezésekkel találkozunk vele kapcsolatban (Könczei–Hernádi, 2011).

Az orvostudomány, a humán és társadalomtudományok az embert sajátos aspektusukból vizsgálják. Nem csupán fogalomkészletük és vizsgálati módszereik térnek el egymástól, de céljukat tekintve is jelentősen különbözhetnek. Az orvosi megközelítés az egyén károsodását szem előtt tartva annak „*megjavítására*” törekszik (Könczei–Hernádi, 2011). A szo-

ciológia szemszögéből az egyén az általa kialakított társadalomban mint „objektív realitás-ban” él, amely befogad, irányít, jutalmaz, szankcionál, büntet, s „legerősebb apoteózisában a társadalom akár le is rombolhatja az egyént” (Berger, 1967: 11). A tudományos megközelítések azokban a kultúrákban értelmezhetők, amelyekben művelőik szocializálódnak, és elsajátítják a tudományos diskurzus fogalomkészletét.

A szakmai, tudományos és érdekvédelmi diskurzusok az elmúlt évtizedekben érzékelhető változtatásokra készítették a transznacionális vagy nemzeti szakpolitikákat befolyásoló szervezeteket. A WHO definíciói több szakterületet áthatnak, és mindennapi objektív társadalmi valósággént vannak jelen a fogyatékkal kapcsolatos különböző elméleti konstrukciókban. A szervezet fogyatékkal kapcsolatos meghatározása három egymással összefüggő fogalmi struktúrát alakított ki: a betegségből adódhat a károsodás (*impairment*), amely miatt a fogyatékos (*disabled*) ember akadályozottá (*handicapped*) válik (WHO, 1980). Az Egyesült Államokban megerősödött emberi jogi mozgalmak, valamint az egészségügyön kívülről jövő szakmai kritikák, főként a társadalom felelősségét hangsúlyozva, az orvosi-egészségügyi modellen túli, komplexebb megközelítés igényével léptek fel, és az emberi méltóságra alapozott alapvető jogokat, illetve a fogyatékkal kapcsolatos fogalomhasználatot szoros egységben értelmezték, rámutatva a szavak teremtőerejére (Antal et al., 2019; Kirszenbaum, 2015). A teljes életre törekvés nem irányulhat csupán az egészségügyi, technikai korrekciókkal biztosított kielégítő életminőségre, az ember jóllétének emocionális, pszichológiai, társas és spirituális szükségleteire is választ kell adnia. A fogyatékkal élő emberek ugyanazokkal a jogokkal rendelkeznek, mint a társadalom többi tagja. Ezeket törvények révén is garantálni kell, hogy az érintettek éppen olyan esélyekkel férjenek hozzá az egészségügyi, oktatási, kulturális szolgáltatásokhoz, a lakhatáshoz és a munkához, valamint az ember kiteljesedéséhez szükséges szellemi, lelki javakhoz, ahogy mások. A *közjó perspektívájában* gondolkodó társadalompolitika látókörébe elsőként a társadalom legsérülékenyebb tagjai kerülnek: ha számukra biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést, akkor a javak mindenki számára elérhetővé válhatnak (Bullard, 2009). A fogyatékoság perspektívája tehát túlmutat az individuumon, horizontjában a közösség és a társadalom helyezkedik el, amelynek felelőssége a társadalmi részvétel biztosítása minden ember számára (Könczei–Kullmann, 2009). A *társadalmi modell*, figyelembe véve az önálló életre törekvő, fogyatékkal élő emberek szükségleteinek komplexitását, nem az egyén hiányosságaira tekint, hanem a társadalom felelősségét hangsúlyozza.

Az ENSZ 1993. december 20-i közgyűlése által elfogadott általános szabályok szövege (UN, 1994), összefoglalva a WHO 1980-as nemzetközi osztályozási rendszerével kapcsolatban a túlságosan egyoldalú orvosi megközelítést érő kritikákat, már az emberi személyt

helyezi a középpontba, és szemléletében komplexebb, mégsem vette eléggé figyelembe a társadalmi interakciók, szükségletek és képességek szempontjait.

A legjelentősebbnek tekinthető mérföldkő, a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény a teljes társadalmi részvételre helyezi a hangsúlyt (ENSZ, 2006). Tartalma átfogja az ember életének valamennyi dimenzióját, az emberi személy méltóságát, autonómiáját és függetlenségét, s az egyént a társadalom aktív és alakító szereplőjének tekinti. A nemzetközi jogi dokumentum homlokterében a passzív befogadó szerep helyett a képességeit kibontakoztatni képes személy áll, aki tanul, kommunikál, dolgozik, és tevékenységével hozzájárul a közösség életéhez, nem csupán része a társadalom szövetének, hanem alakítója is.

Ugyanakkor az ember nem csupán a környezetére hat, hanem személyes kapcsolatot is létesít, és túl a tárgyiasított *én*-az viszonyon két személy, az *én* és a *te* kapcsolatában élhet. Ebben érthető meg az ember mivolta a maga teljességében. Egy „személy perszonalitása leg hamarabb a Te-ként szólítás pillanatában tárul fel” (Frankl, 2012: 167). Azok az evangéliumi találkozások, amelyek során egy fogyatékosággal élő vagy betegségben szenvedő ember kapcsolatba kerül Jézussal, és a testi-lelki megszabadulás teljes mozzanatával szembesülünk, ebben az *én-te* dimenzióban helyezkednek el, mintegy előre vetítve az egzisztenciális megköötöttségben létező ember üdvösségét.

Ebben a kapcsolatban – s bár paradoxonként hangzik –, az engedelmisségben tárul fel az ember teljes szabadsága. Így jön létre az emberben lévő szabadság és az anyagi világ törvényei alá vetett test harmonikus egysége: „A szükségszerűség az anyag engedelmissége Isten iránt. Az anyagban rejlő szükségszerűség és a bennünk rejlő szabadság alkotta ellentétpáros az engedelmisségben lép egységre, mert szabadnak lenni számunkra annyi, mint az Isten iránti engedelmisségre vágyani” (Weil, 2011: 16).

Jézus gyógyító csodái – találkozások

A tíz leprás meggyógyításának rendkívül rövid és szűkszavú elbeszélése Lukács evangéliumában olvasható. A betegségnek való alávetettségről, a testi megtisztulásról és az egyik leprás Jézushoz fordulásáról szólva a valódi gyógyulás történetét írja le, amelyben a Weil által felismert harmónia valósul meg az anyag engedelmisségében és a leprától megtisztult személy Jézushoz fordulásában. „Jeruzsálemben menet Szamária és Galilea határa mentén vitt az útja. Amikor az egyik faluba betért, tíz leprás férfi jött vele szembe. Még messze voltak, amikor már megálltak, és jó hangosan kérték: »Jézus, Mester! Könyörülj rajtunk!« Rájuk emelte tekintetét, és így szólt hozzájuk: »Menjetek, és mutassátok meg magatokat a papoknak.« Útközben megtisztultak. Az egyik, amikor észrevette, hogy meggyógyult, visszament, és

emelt hangon dicsőítette az Istent, s arcra borulva hálát adott neki. Ez számáriai volt. Jézus megkérdezte: »Nem tízen voltak, akik megtisztultak? Hát a kilenc hol maradt? Nem akadt más, csak ez az idegen, aki visszajött volna, hogy dicsőítse az Istent?« Aztán hozzá fordult: »Állj fel, és menj! A hited meggyógyított« (Lk 17,11–19).

A történetből nagyon keveset tudunk meg a szereplők személyéről, csupán egyikük származását említi a szöveg: ő számáriai, vagyis nem a zsidó néphez tartozó személy volt. A többi kilenc férfi feltételezhetően zsidó volt, akik Jézus felszólítására, hogy mutassák meg magukat a papoknak, azonnal tovább is mentek. A Leviták könyvének 14. fejezete szól a leprától és a bőrkiütésektől való megtisztuláshoz kapcsolódó előírásokról, amelyek a leprásra és a gyógyulását kinyilvánító papra vonatkoznak, aki a gyógyult betegről kapott madarakat és bárányokat jóvátételi és engesztelő áldozatként mutatta be a tisztulásért. A kilenc zsidó férfit kötelezték ezek az előírások, míg az idegennek számító számáriait nem. A szemtanúk számára ezek a rendelkezések feltehetően ismertek voltak. A számáriai ember visszafordulása Jézushoz, arcra borulása, amelyet egy korabeli férfi csak Isten és az uralkodók előtt tett meg, az ember egész testének odaadása, alázatának kifejezése, a teljes személyiséggel való odafordulásnak és Isten dicsőítésének a gesztusa. Mózes is így könyörgött Istenhez negyven napon át, miután porrá zúzta a nép által áldozati állatul készített borjúsobrot: „Amióta csak ismer benneteket, mindig lázongtatok az Úr ellen. Leborultam, mert az Úr azzal fenyegetőzött, hogy elpusztít benneteket, s negyven nap és negyven éjjel arcra borulva könyörögtem az Úrhoz, ezekkel a szavakkal: »Ó Uram, Istenem! Ne pusztítsd el népedet és örökségedet, amelyet nagy hatalmaddal kiszabadítottál és erős kézzel kivezettél Egyiptomból!«” (MTörv 9,25). Az arcra borulás az ember teljes jelenlétének kifejezése: senkire sem akar tekinteni, teljesen átadja magát a hódolatnak. A személyes hitre ébredés, a totális kapcsolat megnyilvánulása Isten és ember között – az *én* és a *Te* dialógusa szavak nélkül.

Azoknak az evangéliumi jeleneteknek, amelyekben Jézus kiemelt gyógyító csodáival találkozunk, van egy különös sajátosságuk: minden kérés, amellyel hozzá fordulnak, személyes megszólítással vagy a tömegből való kivonással folytatódik Jézus részéről, vagy már az ő megszólító szavával indul. Ezek esetében több helyen is már nem a testi akadályozottságból, kötelekektől való megszabadulás, hanem a személyes hit fontossága kerül a középpontba. Máté evangéliumának 9. fejezete két ilyen esetet is leír: „Erre bárkába szállt, átkelt a tavon, és városába ment. Ott egy hordágyon fekvő bénát hoztak hozzá. Hitüket látva Jézus e szavakkal fordult a bénához: »Bízzál fiam, bocsánatot nyernek bűneid!« [...] Jézus folytatta útját. Utánament két vak, ezt kiáltozva: »Dávid fia, könyörülj rajtunk!« Amikor a házba érkezett, a vakok bementek hozzá. Jézus megkérdezte tőlük: »Hiszitek, hogy meg tudom tenni?« »Igen, Uram!« – felelték. Erre megérintette a szemüket, és így szólt: »Legyen hitetek szerint!« Nyomban megnyílt a szemük” (2.27–29). Mindkét gyógyítás a személyes hitet és

Jézus részéről az ember teljes elfogadását, a feltétlen bizalmat emeli ki. A hordágyon fekvő ember meggyógyításáról szóló tömör leírás középpontjában nem a testi gyógyulás csodája, hanem a bűnök megbocsátásának eseménye áll. Jézus az evangéliumokban nem egyszerűen a fizikai valóság nehézségeitől, a testi és lelki fájdalomtól akarja megmenteni a hozzá fordulókat, hanem a teljes szabadságra hív mindenkit. Bár minden szenvedővel együttérez, nem csupán a testi gyógyulással segít, sokkal inkább a vele való személyes kapcsolatban mutatja meg az emberi harmóniát és a teljes szabadság lehetőségét. A hozzá forduló emberrel az adott helyen túl, az időben és az idő teljességének dimenziójában is kapcsolatba kíván kerülni. Jézus gyógyításai a találkozások csodái is. Személyes hívása az adott pillanaton és az emberi életben is túlmutat. E felszabadító személyes kapcsolatban találja meg az ember a teljes életet. Jézus találkozásai hívja meg a fogyatékosokat, beteget, magányosakat, a kapcsolataikban kudarcot vallott, terheiket hordozó embereket. Az evangéliumok gyógyító csodái jelek, amelyek Istenre utalnak. Így az ember végső gyógyulására is csak Isten szeretetében van mód: „Csak az Istennel való eggyé válás lehet az ember gyógyulásának igazi folyamata” (XVI. Benedek, 2008: 154). A bajokkal terhelt ember számára már itt, a jelenben megkezdődik ez a folyamat. Az Istennel kialakított kapcsolat a személyes hit valódi tapasztalatán alapul. Erre a kapcsolatra a legnehezebb testi vagy lelki állapotban élő ember külön meghívást is kap: „Bizony, bizony, mondom nektek: aki hisz bennem, annak örök élete van” (Jn 6,47). A szabadság és a szeretet teológiai kapcsolata megbonthatatlan, az ember szabadsága egyedül Isten teremtő és fenntartó szeretetéből érthető meg.

Elsősorban ember

A keresztény teológiai hagyomány az ember Istennel való személyes kapcsolatából nem rekeszti ki a fogyatékossgal élő embert, és nem választja el a tipikust a normálistól eltérő, sérült egyéntől. Amikor az ember önmagában, egyedül áll Teremtője előtt, vagy akár a történelemben megnyilvánuló Isten népének tagjaként tekint sorsára, mindig „csupán” embersége nyilvánul meg, és fel sem merül a bűn vagy az esendőség kapcsolata az ember fogyatékossgával, sérültségével.

Izrael hite szerint Isten és ember személyes kapcsolatát semmilyen mástól származó, az egyén saját felelősségén túli bűn nem korlátozhatja, Isten nem vonja meg magát senkitől, és nem engedheti meg, hogy szeretetét az ember bármilyen testi adottsága ellehetetlenítse. János evangéliumában a vakon született férfi meggyógyítása alkalmat ad Jézusnak arra, hogy világosan kinyilvánítsa: egy ember fogyatékossga vagy betegsége és szülei vagy saját bűne között nincs ok-okozati kapcsolat. A fogyatékossgának nincs morális oka. A fogyatékossga, a betegségek és az egyéni tragédiák tapasztalata során megkerülhetetlenül felmerül ezek okának kérdése, a bűn és büntetés problémája, noha egyik sem a bűn következménye, és így

nem is akadály a egyén üdvösségének. Az ember fogyatékos, betegsége és igaz volta nem egymást kizáró vagy egymással rivalizáló állapotok, hanem egyazon valóság részei.

Az Ószövetség emberének is nagy kérdése a szenvedés értelme, különösen ha ártatlanok szenvedésével szembesül. Hogy lehet az, hogy a gonosz egészségben él, és miért sújtja betegség az igaz embert? A betegség, a testi, lelki szenvedés vajon korábban elkövetett bűnökért kapott büntetés?¹ Az Ószövetség szerint az Istentől való elfordulásra kapott büntetések között természeti katasztrófák, csapások, háborúk, idegenek sanyargatása és testi betegségek is sújtják az embert.² Folyamatosan felmerül a kétség, hogy mi az oka a betegségnek, elesettségnek és szenvedésnek, amelyet Izrael saját történelmében megtapasztalt.

Az újszövetségi szövegek elutasítják a bűn és a szenvedés, a sérültség közti ok-okozati összefüggést, amennyiben az egyén üdvössége és Istennel való kapcsolata felől értelmezik az ember személyes sorsát. Már az Ószövetség prófétai irodalma felismeri, hogy Isten senkit nem hagy magára, a fogyatékos, beteg, szenvedő embert sem. A szent maradéknak, Isten kiválasztott közösségének az ép ember éppen úgy tagja, mint az, aki sérült, fogyatékos: „Mert ezt mondja az Úr: Kitörő örömmel örüljétek Jákobon, ujjongjatok a nemzetek elsején! Hadd hallják! Zengjétek dicséretét és hirdessétek: Az Úr megszabadította népét, Izrael maradékát. Igen, visszahozom őket észak földjéről, és összegyűjtöm őket a föld határaitól: még a vakokat és a sántákat is; a várandósokat és a szülőanyákat is. Nagy sereg lesz, amely ide visszatér. Könnyek között mentek el innen, de megvigasztalódva vezetem őket vissza. Forrásvizekhez vezérlém őket, sima ösvényeken, nehogy elessenek” (Jer 31,7–9). Mózes Áron utódaira vonatkozó törvényei szerint az áldozatot bemutató papok között nem lehettek fogyatékos vagy beteg, de akár kisebb sérülést szenvedő személyek sem (Lev 21). A kiválasztottságnak és az üdvösségre jutásnak azonban, ahogy Jeremiásnál látjuk, nem lehet akadály a ember testi állapota, fogyatékos, beteg. A korabeli társadalomban is nyilván felmerülhetett az a vélekedés, hogy a fájdalom, a szenvedés vagy akár a fogyatékos valaki bűnösségének a következménye. Ám a fogyatékos, a közösségben átélt hátrányok nem korlátozzák az egyén lehetőségét arra, hogy közelebb jusson Istenhez. Az egyén szenvedésének nem lehet oka a szülők bűne. Senki sem viselheti mások bűnének következményeit: „Azokban a napokban nem mondják többé: Az apák ették az éretlen szőlőt, és fiaik foga vásott el tőle. Mert ki-ki a maga gonoszágáért hal meg; csak annak vásik el a foga, aki az éretlen szőlőt eszi” (Jer 31,29). A betegségek, az egzisztenciális veszteségek, a látszólag értelmetlen halál tapasztalata alapján időről időre felmerült a kérdés a korabeli zsidóságban: a korábbi nemzedékek

1 – Például Jób könyve, a 38. és a 73. zsoltár vagy Izajás könyvének 53. fejezete a szenvedő szolgáról erre a kérdésre keresik a választ.

2 – Vö. a Második törvénykönyv 28. fejezetének átoklistájával, vagy a Krónikák második könyve 26. fejezetével Uzija király leprával való büntetéséről.

vétkeiért gyermekeiket sújtja-e a büntetés? „Azt mondjátok: Miért nem viseli a fiú az apja vétkét? Azért, mert a fiú jog és igazság szerint járt el, megtartotta minden törvényemet és követte őket, azért életben marad. Aki vétkezett, az hal meg, a fiú nem viseli apja vétkét, és az apa nem viseli fia vétkét, az igaznak az igazsága, a bűnösnek meg a bűne számít” (Ez 18,19–20). A legkifejezőbben a szenvedő ember és Isten közti párbeszédben, illetve az Isten felé forduló ember kiáltásában tör fel a kérdés Jób könyvében és a zsoltároknak. Sirák fia könyvében a beteg emberhez fordulás már a szeretet forrásává válik: „Ne légy rest, hanem látogasd meg a betegeket, ezáltal gyarapszik benned a szeretet” (7,35).

Isten megtestesülésében a keresztény hagyomány már az első századokban felismerte az emberi test és természet felemelését. Krisztusnak az emberi természettel való egyesülése, a tökéletlen emberi test felvétele magában foglalja az egész emberiséggel való azonosulást. Ebben a távlatban nincs különbség normális, ideális vagy sérült test között. Krisztus isteni természete és az emberi test, valamint a teljes emberi természet között az immanens valóság és a transzcendens lét totális különbsége, a teljesen más húzódik meg. Ezek egyesülésével Alexandriai Szent Athanasziosz szerint a megváltás mindenkire, a teljes emberiségre kiterjed, mivel az emberi test része a nemzedékeken át öröklődő emberi természetnek, amely Ádám-tól kezdve minden emberben közös (Vanyó, 1988: 573). Nüsszai Szent Gergely Isten és ember egyesülését tekintve a megközelíthetetlen isteni fenségnek a tőle végtelen távolságban lévő földi lényvel való egyesülését, az emberi természet tulajdonságainak felvételét szükségesnek tartja az ember megváltásához. Isten a tökéletlen emberrel való egyesülésben a teljes emberi természettel egyesült. „Akinak természete a fenség, dicsőség és megközelíthetlenség, attól ugyanolyan messze lent van minden teremtmény, az egész mindenség egyformán alatta van” (Nüsszai Szent Gergely, 1983: 547).

A szenvedés, a testi és lelki fájdalom, a betegség, a fogyatékoság kérdéseire az evangéliumok nem nyújtanak mindenre kiterjedő racionális magyarázatot, hanem egyszerűen ezt tanúsítják: „S az Ige testté lett, és közöttünk élt. Láttuk dicsőségét, az Atya Egyszülöttének dicsőségét, akit kegyelem és igazság tölt be” (Jn 1,14).

Jézus a hozzá forduló embert benső kapcsolatába vonja be, amelyben a testi, szellemi akadályok lebontásával a régi kötelékek feloldását s ezzel a teljes szabadságot ajánlja fel, amelyhez egy út vezet: Jézus maga. „Én vagyok az út, az igazság, és az élet” (Jn 14,6). A testi gyógyulásnál mindig jóval többet kínál: a test és a lélek teljes megújulását, amely már egy másik élet.

Összegzés

Jean Vanier azért fogadta be a Bárka közösségbe a fogyatékossgal élő embereket, mert szükségét szenvedtek. A közösség szemléletével ellentétes lett volna, hogy azt nézzék, keresztények-e vagy sem. A Bárka szándéka az volt, hogy emberileg és lelkileg valamenynyien a saját ritmusuk és adományuk szerint növekedhessenek. Emellett Vanier kiemeli a sebezhetőség vállalását: „A befogadásnál az a fontos, hogy pontosan tudjuk, mit teszünk, és sebezhetők legyünk ebben a befogadásban, hogy megmutassuk: valóban törődünk az emberekkel, és szeretjük őket” (Vanier, 2006: 385). E sorok Jézusnak az evangéliumokból megismerhető küldetésével alkotnak párhuzamot. Jézus tanításával elsősorban a korabeli zsidósághoz fordult, ugyanakkor csodás gyógyításaival és példabeszédeivel már azt is kifejezte, hogy személyét nem zárja el senki elől, sőt elsősorban a teljes személyes elfogadást kínálja fel. Jézus nem csupán a test vagy a lélek gyógyulását adja meg. Nem elégszik meg egy betegség meggyógyításával, hanem a teljes embert hívja magához, azt is mondhatjuk, hogy mindent akar, az ember testi-lelki, teljes személyének megújulását. Ezért vállalta a legsúlyosabb szenvedést, testének és lelkének kínjait. A halálból való feltámadása után is megőrizte sebeit, az örökkévalóságban is megmaradt roncsolt, de megdicsőült emberi teste. A segítő személy sem adhat mást, „csupán” azt, hogy emberhez méltó, személyes kapcsolatot alakít ki vele egy közösségben lévő, fogyatékos társaival. Martin Buber a személyes kapcsolatok tárgyiasulásáról, személytelenné válásáról beszél. „Isten elé egyedül Én-Te viszonyban állhatunk oda, mert őrá, abszolút ellentétben minden más létezővel, nem nyerhető objektumszerű aspektus. Mármint az Én-Te és az Én-Az viszonyban az Én nem ugyanaz” (Buber, 2017: 158). Buber szerint korunkat bitorolja az Én-Az viszony, amelynek Énje nem tudja azt mondani: Te, és képtelen a lényegszerű találkozásra. Magát Istent sem képes elismerni. „Az embernek, ennek a testben létező lehetőségnek a történelmében a legfontosabbak a mindenkor megtörténő, korábban nem látott vagy figyelembe nem vett erők által meghatározott fordulatok” (Buber, 2017: 160). Az Én-Te viszony katakombákból való előlépése hozhatja vissza az égi fényt, amelyet Jézus új parancsa tár fel. Jézus egyszer adott kifejezett parancsot tanítványainak: „Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást” (Jn 13,34). Ez az a parancs, amely nem gúzsba köt, hanem felszabadít: nem zárja önmagába az embert, hanem kitörni készlet egzisztenciánk szűk köréből (Rahner, 1987).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ANTAL ZSUZSANNA – CSÁNGÓ DÁNIEL – FUTÁR ANDRÁS – KATONA VANDA – SÁNDOR ANIKÓ – TÓTH KÁROLY (2019): Jó gyakorlatok – A fogyatékoság és gyógypedagógia történeti aspektusai, in KATONA VANDA – CSERTI-SZAUER CSILLA – SÁNDOR ANIKÓ (szerk.): *Együtt oktatunk és kutatunk! – Inkluzív megközelítés a felsőoktatásban*, Budapest, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 135–141.
- BERGER, PETER L. (1967): *The Sacred Canopy – Elements of a Sociological Theory of Religion*, Garden City, NY, Doubleday.
- BERGER, PETER L. – LUCKMANN, THOMAS (1966): *The Social Construction of Reality – A Treatise in the Sociology of Knowledge*, Garden City, NY, Doubleday.
- BUBER, MARTIN (2017): *Istenfogyatkozás*, Budapest, Typotex.
- BULLARD, NICOLA (2009): To live well, in RANSOM, DAVID – BAIRD, VANESSA: *People First Economics*, Oxford, England, New Internationalist.
- ENSZ (2006): *A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény*, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fGgKz16fNMAJ:www.un.org/disabilities/documents/natl/hungary.doc+&cd=2&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-b-d> (letöltve: 2021. 02. 02.).
- FRANKL, VIKTOR E. (2012): *A szenvedő ember – Patodicea-kísérlet*, Budapest, Jel Kiadó.
- KIRSZENBAUM, JAMES (2015): *Person First Planet – A Comprehensive Review of Person First Language*, University Honors Theses, Paper 214, <https://pdxscholar.library.pdx.edu/honorstheses/214/> (letöltve: 2021. 02. 02.).
- KÖNCZEI GYÖRGY – HERNÁDI ILONA (2011): A fogyatékoságtudomány főfogalma és annak változásai – Hipotetikus kísérlet rekonstrukcióra, in NAGY ZITA ÉVA (szerk.): *Az akadályozott és az egészségkárosodott emberek élethelyzete Magyarországon – Kutatási eredmények a TÁMOP 5.4.1. projekt kutatási pillérében*, Budapest, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 7–28.
- KÖNCZEI GYÖRGY – KULLMANN LAJOS (2009): A (komplex) rehabilitáció alapjai, in KÖNCZEI GYÖRGY – KULLMANN LAJOS (szerk.): *Bevezetés a komplex rehabilitációba*, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 3–24.

- LÁZÁR KOVÁCS ÁKOS (2003): Esztétikum, erkölcs és a medializált társadalom, *Távlatok*, 13. évfolyam, 60. szám, 253–262.
- NÜSSZAI SZENT GERGELY (1983): Nagy kateketikus beszéd, in VANYÓ LÁSZLÓ (szerk.): *A kappadókiai atyák*, Budapest, Szent István Társulat.
- NYÍRI TAMÁS (2009): *Vendégszerető egyház*, Budapest, Corvinus.
- RAHNER, KARL (1987): Ki a testvéred?, in GUARDINI, ROMANO – PIEPER, JOSEF – RATZINGER, JOSEPH – RAHNER, KARL – BALTHASAR, HANS URS VON – VANIER, JEAN: *A szeretetről*, Budapest, Vigilia, 129–145., http://www.ppek.hu/konyvek/Guardini_Pieper_Ratzinger_Rahner_Balthasar_Vanier_A_szeretetről_1.pdf (letöltve: 2021. 02. 02.).
- REYNOLDS, THOMAS E. (2012): Theology and Disability – Changing the Conversation, *Journal of Religion, Disability & Health*, Vol. 16, 2012/1., 33–48.
- UN (1994): *Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*, New York, United Nations.
- VANIER, JEAN (2006): *A közösség*, Budapest, Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- VANYÓ LÁSZLÓ (1988): *Az ókeresztény egyház és irodalma*, Budapest, Szent István Társulat.
- WHO (1980): *International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps – A Manual of Classification Relating to the Consequence of Disease – Published for Trial Purposes in Accordance with Resolution*, Geneva, World Health Organization.
- WEIL, SIMONE (2011): A szükségszerűségről, in GUTBROD GIZELLA – SEPSI ENIKŐ (szerk.): *Simone Weil – filozófia, misztika, esztétika*, Budapest, Gondolat, 15–34.
- XVI. BENEDEK (RATZINGER, JOSEPH) (2008): *A Názáreti Jézus – A Jordánban való megkeresztelkedéstől a színeváltozásig, 1. rész*, Budapest, Szent István Társulat.

ENCOUNTERS

THE PERSONAL RELATIONSHIP OF JESUS AND THE PERSON IN THE GOSPEL HEALINGS

Abstract

Different constructs of social mindsets and actions provide a framework for interpreting disability. Social attitudes and paradigms about disability have a significant impact on the social participation of people with disabilities, their opportunities for community inclusion, and the risk of exclusion. Healings in the encounters of the Gospels testify that where people with various disabilities come into contact with Jesus, there is complete physical and spiritual deliverance, projecting the promise of salvation for person who lives in existential shackles.

The healing wonders of Jesus are also the wonders of encounters, in which his call for personal contact goes beyond the given moment and human life.

A person living within his own limits and in physical and spiritual exclusion, and the liberation of the person living in physical and spiritual exclusion from the handcuff of existence is realized.

Keywords: disability, person, body, spirit, person, love

Kovács Gábor

Szociológus, teológus, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola gyógypedagógia-programjának hallgatója.

